

עידן

דע אר
אלק אנך
ועבדהו

פטרון מערכת דעהו:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
וז' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי" ע"ה

גליון קיט - פרשת כי תשא-פרה - שנת תשפ"ג

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

משנת החסידות

שיעורים בספר התניא - פרק לח
שיעור עג - ב (פרשת בחקותי תש"ס)

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

ורוממתנו מכל הלשונות:

עבודת ה' בדרך של
גדלות והתרוממות

עמוד ה'

כי תשמר את כל המצוה הזאת:

בענין אורות
הנמשכים
ע"י כל
חלקי ופרטי
המצוות

א. דרך אמונה בחרתי: קיום המצוות פועל למעלה ע"י כח 'אמונה'
עיקר ההתגלות אלוקות הוא האור הנמשך ע"י עשיה של המצוות | כל מצותיך אמונה - פעולת המצוות ע"י האמונה בלבד | גילוי אלוקות ע"י המצוות הוא כמו 'סגולה' - למעלה מההשגת האדם, ולכן אי אפשר להמשיכה כי אם בכח האמונה | האמונה נראית כמדרגה התחתונה בעבודת ה', אך בשורשה היא עליונה מכל המידות, 'כתר מלכות' | הקשר הנוצר ע"י פעולות גשמיות עובד בדרך סגולה, משא"כ הקשר שע"י דבקות ומחשבה הוא בדרך הטבע | רצון ה' להתקשר עם ישראל בדרך סגולה ע"י הפעולה של קיום המצוות

ב. חמשה ראשים: ענין ה' חלקי הנשמה שבכל אדם

התניא רומז בדבריו לחמשת החלקים הכלולים בנשמה, נרנח"י | הם כנגד ארבע אותיות הוי"ה וקוצו של יו"ד | ה'נפש' מתלבשת ב'כבוד' - כח הפעולה הגשמית, ה'רוח' משכנה ב'לב' - מידות האדם וכח ההרגש, וה'נשמה' שורה ב'מוח' האדם - ענין שכל ומחשבה | 'חיה' ו'יחידה' מאירים בדרך מקיף, ועיקרם אינם מתלבשים בכלי | 'חיה' - 'מקיף החוזה', 'יחידה' - 'מקיף הישר'

ג. אשר אנכי מצוה אתכם: חלקים במצוות אשר אי אפשר לצוות עליה

ע"י הידור מצוה נמשכים אורות מקיפים, ושמחה של מצוה מומשיכה אור מקיף של 'יחידה' | לעצם המצוות יש גדרים וגבולים - כאורות פנימיים, אך הידור מצוה אינו מוגבל - כאורות מקיפים | הידור מצוה שייך לפרטות המצוה, ואילו השמחה בקיום המצוות מתקיים אצל כולם בשוה | טעם להחזקת טובה מהקב"ה לדוד המלך על שעלה בליבו לבנות בית לשמו | ירושלים ובית המקדש הם מקור השמחה לכל העולם | השמחה בקיום המצוות היא דבר נשגב עד שאי אפשר לצוות עליה, ורצון הקב"ה שנעבוד אותו בשמחה גם בלא ציווי

א.

דרך אמונה בחרתי: קיום המצוות פועל למעלה ע"י כח 'אמונה'

ואין יכולים להכיר בו שהינו נמשך מאור א"ס ב"ה, ולכן מתגלה להם יותר נועם וקרבת אלוקים בחלק הנשמה של המצוה. אבל באמת אין הדבר כן, אלא עיקר גילוי האלוקות הנמשך בקיום המצוות הוא ע"י העשיה הגשמית דוקא.

כל מצותיך אמונה - פעולת המצוות ע"י האמונה בלבד

ונמשך עתה בביאור הדברים באופן הפשוט יותר בעז"ה. וניסד דברינו על הפסוק (תהלים קיט, פו) 'כל מצותיך אמונה', והפירוש הפשוט בזה הוא, שכל התרי"ג מצוות נכללות המה במצוות האמונה בהש"ת, כי כולן מתקיימות ע"י האדם המאמין בהש"ת שציוונו עליהן. אך ביתר עומק יש לפרש בכוננת הכתוב, שבא לומר גם שכל אופן פעולת המצוות, וכל העניינים והגילויים שצריך לפעול על ידן בעולם, כולם נמשכים רק בדרך אמונה בלבד, ולא ע"י השכל האנושי של מקיים המצוות.

גילוי אלוקות ע"י המצוות הוא כמו 'סגולה' - למעלה מההשגת האדם

והענין בזה, שהקב"ה קבע שהמשכת הקדושה מלמעלה ע"י המצוות, תהיה בכח האמונה דייקא, והיינו שהמצוות יפעלו את פעולתן בדרך סגולה שלמעלה מההשגת האדם. באופן שע"י

אי אפשר לצאת ידי חובת המצוות כי אם ע"י כח הפעולה והמעשה

הנה ביארנו במאמר הקודם, כי הסיבה שקבע הקב"ה שאופן קיום המצוות יבוא רק ע"י כח הידור והמעשה שהם הלבושים החיצוניים של האדם, ואי אפשר לצאת ידי חובת המצוות ע"י כח המחשבה לבד, היא כי מטרת בריאת כל העולמות הוא מפני שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים (תנחומא נשא טו), והיינו שנתגלה אלוקות באופן של התלבשות בכלים דוקא, ודבר זה נעשה רק ע"י כח הפעולה שבאדם, כי על ידו דוקא נמשך אור האלוקות שבתוך הכלים, ואילו מכח הכוונה והמחשבה אין נמשכים אלא האורות. וכיון שרצון העליון ב"ה הוא שאלוקות תאיר בעולם מצד לבושי הכלים, לכן גזרה החכמה העליונה שלא שייך לקיים את התרי"ג מצוות כי אם ע"י חלק העשיה שבהם.

גילוי אור אין סוף - האורות והכלים

ונתבאר שם גם עומק הדברים, כי הכוונה והמחשבה של המצוה - החלק הרוחני שבה, הוא בחו' האורות, ואילו הפעולה הגשמית שלה הוא ענין הכלים. והנה האור א"ס ב"ה המלוכש ב'אורות' מכונה בשם 'ממלא כל עלמין', וזו דרגת גילוי אלוקות שיש לנברא קצת השגה בו, וניכר בו בהדיא שהוא חיות אלוקות

הנמשכת מן הא"ס ב"ה. ומאידך גיסא, החיות אלוקות המחיה את הכלים' היא מדרגה נעלית יותר מזה, ונקרא 'סובב כל עלמין', שהוא אור נעלם ומובדל מההשגת הנבראים, ואינו מחיה את הדבר באופן פנימי - שיכולים להשיג בו מהיכן נמשך אור זה ואל מי הוא מתייחס, אלא הוא מאיר עליו מבחוץ בדרך מקיף ו'סובב'.

עיקר ההתגלות הוא האור הנמשך ע"י עשיה של מצוות

ונמצא שלאמיתת הדבר, החיות אלוקות שמחיה את הכלים, הוא אור נעלה ונשגב ביותר מהגילוי של האורות, ולכן פעולת המצוה והעשיה הגשמית שבה היא בחרחית יותר מהכוונה, שהרי על ידה נמשך אור הסובב כל עלמין, שהוא עיקר מה שצריך להתגלות ע"י קיום המצוות, משא"כ ע"י המחשבה והרוחניות שבה, שלא נמשך על ידה כי אם דרגת 'ממלא כל עלמין' שאינה כל כך גבוהה כמו אור ה'סובב', ומה שלענין הנבראים אין הדבר נראה כן, ונדמה להם שכוננת המצוה וההתלהבות בקיומה היא נעלית יותר מעצם הפעולה, הוא מכיון שאור ה'סובב' הוא נעלם ונעתק מההשגתם.

פטרון הגליון - אדר

מוה"ר חיים בער ברכ"י יוסטמאן הי"ו
לע"נ זקנו האדמו"ר רבי פנחס מנחם זצ"ל
בן הרה"צ בנימין אליעזר זצ"ל
בעל השפתי צדיק

כי כאשר איש הישראלי עושה את המצוות כמו ידיו, אף שאינו יודע את עומק טעם המצוה, וכמו כן אין ע"י פעולה זו, ובכל זאת הוא מקיים את מה שנצטווה עליו בתורה רק מפני שכך גזרה החכמה העליונה, וכך עלה ברצונו הפשוט, ומאמין בנפשו שע"י פעולת מצוה לכל אדם יש לו אמונה בכך, שהרי רק מטעם זה הרי הוא מקיים את התורה ומצוותה, הנה בכח אמונה זו אכן נמשכת קדושה עליונה וגילוי אלוקות למטה, ונעשה דבר נפלא זה של "דירה בתחתונים".

כיון שהתגלות זו נשגבה ונפלאה מאד, לכן אי אפשר להמשיכו כי אם בכח האמונה

הטעם שהמשכת קדושה עליונה זו צריכה להיות ע"י כח האמונה בלבד, הוא מפני שהגילוי אלוקות הנפעל ע"י קיום המצוות הוא נעלה ונשגב מאד, והוא נעלם ביותר מהשגת בני אדם (וכנ"ל שהוא גילוי אור הסוכב כל עלמין שאינו מושג לנבראים כלל), א"כ לא שייך כלל שנברא ימשיך גילוי נפלא זה כי אם בכח האמונה, כי רק ע"י מידה זו שייך שתתגלה דרגה עליונה זו של התגלות אלוקות. וכדי להבין דבר זה, עלינו להתבונן קודם במעמדה של האמונה בעבודת ה'.

בפשטות נראית האמונה כמדרגה התחתונה בעבודת ה'

הנה ענין האמונה בהש"ת - שייך למידת המלכות, שהיא הספירה האחרונה של העשר ספירות העליונות (והר"ה טו; ויור). והנה בהסתכלות המורגלת, ספירת המלכות עומדת למטה מכל המידות העליונות, ומצד זה תחשב בפשטות גם מצות האמונה בהש"ת כמדרגה התחתונה ביותר של עבודת הש"ת, שהרי לכל אדם יש אמונה בהקב"ה, ואפילו האיש הפשוט מאד מאמין באלקי ישראל. ולפי זה היה נראה לכאורה שאיש נעלה, שיש לו השגות גדולות באלוקות, והוא מבין ומשיג עניינים פנימיים מאד, הוא עומד במדרגה גבוהה יותר מהאיש הלו שאין לו שום השגות כלל, וכל עבודתו להש"ת אינה אלא מתוך אמונה פשוטה בלבד.

מצד שורשה של האמונה היא עליונה מכל המידות

אמנם לאמיתו של דבר אין הדברים כן, כי אף על פי שמקומה של האמונה הוא אכן למטה מכל המידות כמו שהמלכות נמצאת למטה מכל הספירות, והיא שייכת לכל אחד מישראל, הנה בשורשה היא גבוהה ונישאת ומרוממת יותר מכל המידות והמעלות שבעבודת ה', וכולן בטלות אליה. וגם הצדיק הגדול שיש לו כל ההשגות הנצרכות בעבודת הש"ת, והינו בעל מדרגה נשגב ביותר, כתב התניא בהמשך דבריו (פרק לח), וז"ל: אך אעפ"כ אמרו תפלה או שאר ברכה בלא כוונה הן כגוף בלא נשמה. וכי, אעפ"כ אין ערך ודמיון כלל בין בחי' אור וחיות המאיר בגוף, לגבי בחי' אור וחיות המאיר בנשמה שהיא נפש כל חי, עכ"ל.

התניא רומז לחמשת החלקים הכלולים בנשמה

יש לרמוז, שכיוון כאן התניא בלשונו לחמשת החלקים הכלולים בנשמת האדם, שהם: נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה (כ"ר יד, ט). והם רמוזים במה שכתב 'שהם נפש כל חי, ורוח כל בשר איש, ונשמת כל אשר רוח חיים באפיו וכי, וה' מחיה את כולם', ובתיבות 'מחיה אותם מאין ליש תמיד' - רמז לדרגת יחידה, שהיא ה'חלק אלוך ממש' ובה ניכר ממש איך שהיא מתהווה בכל רגע

פעולת המצוות בכח העשיה הגשמית, נפעלים העניינים הגדולים של המצוה, גם בלא שתהא לנברא המקיימה איזו הבנה והשגה בה.

כי כאשר איש הישראלי עושה את המצוות כמו ידיו, אף שאינו יודע את עומק טעם המצוה, וכמו כן אין הוא מבין ומשיג איך נמשכת קדושה עליונה מלמעלה ע"י פעולה זו, ובכל זאת הוא מקיים את מה שנצטווה עליו בתורה רק מפני שכך גזרה החכמה העליונה, וכך עלה ברצונו הפשוט, ומאמין בנפשו שע"י פעולת מצוה זאת הרי הוא ממשיך גילוי אלוקות לתוך עוה"ז, [ובאמת לכל אדם יש לו אמונה בכך, שהרי רק מטעם זה הרי הוא מקיים את התורה ומצוותה], הנה בכח אמונה זו אכן נמשכת קדושה עליונה וגילוי אלוקות למטה, ונעשה דבר נפלא זה של "דירה בתחתונים".

כיון שהתגלות זו נשגבה ונפלאה מאד, לכן אי אפשר להמשיכו כי אם בכח האמונה

הטעם שהמשכת קדושה עליונה זו צריכה להיות ע"י כח האמונה בלבד, הוא מפני שהגילוי אלוקות הנפעל ע"י קיום המצוות הוא נעלה ונשגב מאד, והוא נעלם ביותר מהשגת בני אדם (וכנ"ל שהוא גילוי אור הסוכב כל עלמין שאינו מושג לנבראים כלל), א"כ לא שייך כלל שנברא ימשיך גילוי נפלא זה כי אם בכח האמונה, כי רק ע"י מידה זו שייך שתתגלה דרגה עליונה זו של התגלות אלוקות. וכדי להבין דבר זה, עלינו להתבונן קודם במעמדה של האמונה בעבודת ה'.

בפשטות נראית האמונה כמדרגה התחתונה בעבודת ה'

הנה ענין האמונה בהש"ת - שייך למידת המלכות, שהיא הספירה האחרונה של העשר ספירות העליונות (והר"ה טו; ויור). והנה בהסתכלות המורגלת, ספירת המלכות עומדת למטה מכל המידות העליונות, ומצד זה תחשב בפשטות גם מצות האמונה בהש"ת כמדרגה התחתונה ביותר של עבודת הש"ת, שהרי לכל אדם יש אמונה בהקב"ה, ואפילו האיש הפשוט מאד מאמין באלקי ישראל. ולפי זה היה נראה לכאורה שאיש נעלה, שיש לו השגות גדולות באלוקות, והוא מבין ומשיג עניינים פנימיים מאד, הוא עומד במדרגה גבוהה יותר מהאיש הלו שאין לו שום השגות כלל, וכל עבודתו להש"ת אינה אלא מתוך אמונה פשוטה בלבד.

מצד שורשה של האמונה היא עליונה מכל המידות

אמנם לאמיתו של דבר אין הדברים כן, כי אף על פי שמקומה של האמונה הוא אכן למטה מכל המידות כמו שהמלכות נמצאת למטה מכל הספירות, והיא שייכת לכל אחד מישראל, הנה בשורשה היא גבוהה ונישאת ומרוממת יותר מכל המידות והמעלות שבעבודת ה', וכולן בטלות אליה. וגם הצדיק הגדול שיש לו כל ההשגות הנצרכות בעבודת הש"ת, והינו בעל מדרגה נשגב ביותר, כתב התניא בהמשך דבריו (פרק לח), וז"ל: אך אעפ"כ אמרו תפלה או שאר ברכה בלא כוונה הן כגוף בלא נשמה. וכי, אעפ"כ אין ערך ודמיון כלל בין בחי' אור וחיות המאיר בגוף, לגבי בחי' אור וחיות המאיר בנשמה שהיא נפש כל חי, עכ"ל.

התניא רומז לחמשת החלקים הכלולים בנשמה

יש לרמוז, שכיוון כאן התניא בלשונו לחמשת החלקים הכלולים בנשמת האדם, שהם: נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה (כ"ר יד, ט). והם רמוזים במה שכתב 'שהם נפש כל חי, ורוח כל בשר איש, ונשמת כל אשר רוח חיים באפיו וכי, וה' מחיה את כולם', ובתיבות 'מחיה אותם מאין ליש תמיד' - רמז לדרגת יחידה, שהיא ה'חלק אלוך ממש' ובה ניכר ממש איך שהיא מתהווה בכל רגע

מ"מ כל זה צריך להתבטל אל האמונה הפשוטה שיש לו בהש"ת, כי היא השורש לכל דבר, ומצד שורשה הרי היא חשובה למעלה מכל הספירות.

אשת חיל עטרת בעלה - 'כתר מלכות'

וע"ז נאמר (משלי יב, ד) 'אשת חיל עטרת בעלה', פירוש, שמידת המלכות שזוהא בחי' אשה, היא העולה יותר מכל הספירות העליונות הנקראות 'בעלה', והיא נעשית 'עטרה' על ראשו. והיינו שמידת המלכות - האחרונה מכל הספירות, מתקשרת עם ספירת הכתר - שהוא העליון מכולם, כתר ו'עטרה' עליהם. וכן איתא בפתח אליהו 'כתר עליון איהו כתר מלכות, ועליה אתמר מגיד מראשית אחרית', כלומר שהקב"ה ממשיך מן הראשית (-כתר) אל האחרית (-מלכות), והם מקושרים יחד.

ע"פ האמור מובן למה רק בכח האמונה נמשכים הגילויים של תומ"צ

וע"פ הדברים האלו מובן היטב מה שאמרנו שכל אופן פעולת המצוות והמשכות אלוקות הנעשים על ידם אינו אלא ע"י כח האמונה. כי שורש האמונה הוא נעלה ביותר מכל המדרגות של עבודת הש"ת, והיא העולה על כולנה, שהיא מעוררת את דרגת הכתר - רצון העליון ב"ה, ועל כן יש בכוחה להמשיך התגלות נשגבה יותר מכולם. כי ע"י מה שמקיים האדם את המצוות ב'דרך אמונה' שבהם, ורק מצד שכך הוא רצונו יתברך, ומכיר שפנימיות טעמיהן הם למעלה מהשגתו, יש בכח המצוה להמשיך את האור הנשגב של 'סוכב כל עלמין' שאין לשום נברא השגה בו.

עיקר העשיה של המצוות הוא מצד ה'אמונה'

ומהאי טעמא עיקר המצוות היא חלק העשיה הגשמית שבהם, ואי אפשר לצאת ידי חובתם כי אם ע"י שמקיימים המצוות בפועל ממש. כי רק כח העשיה הנעשית מצד האמונה בהש"ת ומצד רצון העליון ב"ה בלבד, - הוא הממשיך האור הנפלא שצריך להתגלות על ידי תורה ומצוות. אבל מצד המחשבה וההשגות של המצוה, גם אם יכוון האדם בשעת קיום המצוות בכל הסודות העמוקים והכוונות הנשגבות שבטעמי המצוה, לא יוכל להמשיך גילוי נפלא זה, כי הוא למעלה מהשגת האדם, ואינו מתגלה אלא בכח האמונה.

רצון ה' הוא שהקשר בינו לישראל יהיה בדרך סגולה - ולא ע"פ הטבע בלבד

ונבוא לברא עומק נוסף במה שעיקר המשכת גילוי אלוקות בעולם הוא דוקא ע"י כח הפעולה הגשמית, ולא ע"י המחשבה והעיון בהם. כי הנה רצה הקב"ה שהחיבור בינינו לבין אבינו שבשמים יהיה באופן שלמעלה מדרך הטבע, ולא תהא התקשרותנו ע"פ הטבע בלבד. ולכן קבע הש"ת, שעיקר ענייני התורה ואופני ההתגלות

ב.

חמשה ראשים: ענין ה' חלקי הנשמה שבכל אדם

שבה יתקיימו באופן שהוא למעלה מן הטבע והשכל, ובדרך סגולה בלבד.

הקשר הנוצר ע"י דבקות המחשבה - הוא קשר טבעי ולא סגולי

כי אילו היה כל הקשר בין ישראל להקב"ה רק בכח המחשבה והתבוננות בענייני אלוקות, וע"י דבקות והשגות בעולמות עליונים, הרי זה קשר הבא ע"פ דרך הטבע, שהרי כל אדם שיעמיק ויתבונן היטב באיזה ענין שבעולם, אוי באופן טבעי יתקשר לאותו דבר. וכמו כאשר יתאמץ החכם הגדול להעמיק מחשבתו באיזה סוגיא בחכמת הפילוסופיא וכדומה, בזה נוצר קשר טבעי בינו לבין אותו דבר חכמה. ועד"ז נמי היו עובדי האלילים שבדורות הראשונים עושים (וגם כהיום עדיין קיים ענין זה), שדיבקו מחשבתם הרבה בכוחות העליונים וע"ז נתקשרו להם, והוא טבע שהוטבע בהנהגת העולם. ונמצא שקשר הבא ע"י התבוננות וכח עיוני - הוא קשר שברך הטבע.

קיום המצוות בפעולות גשמיות - כדי שנהיה דבוקים בה' בלי גבולי הטבע

אך הרצון העליון היה שכלל ישראל יהיו דבוקים בהקב"ה בקשר אמיץ ונפלא כזו שאינו טבעי לחוד, ושקדושה העליונה תתגלה בעוה"ז באופן שאינו משועבד לצמצומי הטבע. ועל כן תלה הקב"ה שכל ענין המשכת אלוקות בעולם יהא באופן סגולי דייקא, והיינו שדייקא ע"י קיום המצוות בפועל ממש, גם בלא שום השגה בעניינים הנפעלים ע"י המצוה, ובכל התרבויות בעליונים, אלא ע"י הפעולה הגשמית הנעשית בכח האמונה בלבד, יתגלה האור א"ס בעוה"ז.

גם המצוות התלויות בהתבוננות והתעמקות, פועלים רק מכח רצון הש"ת המולבש בהם

ומעתה נאמר, שאפילו המצוות שכן תלויות בעיקרן בכוחות המחשבה, כגון מצוות אהבת הש"ת, יראת ה', וכדומה, שקביעת עניינים אלו בנפש האדם הוא ע"י ריבוי ההתבוננות וההשכלה, שע"ז דוקא שייך לזכות לאהבתו ויראתו ית"ש, בכל זאת אליבא דאמת מה שאכן המחשבה והעיון בהם פועלים על האדם, אין זה אלא מפני שנצטוונו בתורה לעסוק בדברים הגורמים אצלו אהבת הש"ת וכו', וע"כ כאשר האדם מתבונן בזה, הרי הוא מקיים את המצוה שציונו הבורא ית"ש לעשות, וע"ז מועיל בו כח המצוה בדרך סגולה שישגי עניינים אלו שעסק בהם. אך כאשר יעסוק האדם בענייני התבוננות הללו בלי שיחשוב בדעתו לקיים בזה רצון הש"ת ואין כוונתו לשם מצוה, הנה לאמיתו של דבר - אין אהבה זו נחשבת כאהבת הש"ת באמת, וכל מה שזכה איש זה להיות אורח ה' וירא שמים, אין זה אלא כמו שעשו החיצונים בדביקותם בכוחות העליונים. כי עיקר סגולת וכח המצוות הם רק מצד הרצון העליון שציוה על כך, ולא מצד חוקי הטבע המכריחיםם כך.

למעלה, ונמצא שבחי' יחידה - שהיא אלוקות ממש, היא כנגד קוצו של יו"ד, שלמעלה מן אותיות השם.

חלק ה'נפש' מתלבש באבר ה'כבד' - כח הפעולה הגשמית

והנה לבחינות 'נפש' 'רוח' ו'נשמה' יש כלים בגוף האדם שבהם הם מתלבשים ויוצאים מכח אל הפועל, והם ה'כבד' וה'לב' וה'מוח', שהם כנגד שלשה חלקי הנפש אלו. כי הכבד הוא משכן לנפש האדם, כי בכבד שוכן עיקר הרוח, וכתבי (דברים יב, כג) 'כי הרוח הוא הנפש', והוא המקור לכח העשיה שבאדם, והיינו מה שהוא יכול לפעול ולעשות בכוחותיו הגשמיים, וכן מה שאברי הגוף - כגון הלב ובני המעיים וכדומה - פועלים את תפקידם, כל זה נובע מחלק ה'נפש'

שבאדם השורה באיבר הכבד. ובחינה זו הוא כנגד עולם התחתון - עולם העשיה.

בחי' ה'רוח' משכנה ב'לב' - מידות האדם וכח ההרגש
ובחינת הרוח הוא חלק ההרגשים והמידות של האדם, שמשכנם הם בלב - שהוא מקור ההרגשים הטבעיים שבאדם, והם מתגלים ע"י כח הדיבור שהאדם מוציא בפיו (ואין הכוונה בחלק המעשה של הדיבור - שזה משתייך לחלק העשיה' של הנפש, אלא במה שדיבורי האדם מוציאים ומגלים רגשי ליבו). ובחינה זו הוא כנגד עולם היצירה.

ה'נשמה' שורה ב'מוח' האדם - ענין שכל ומחשבה

הכלי של הנשמה הוא המוח, וכנאמר 'הנשמה שבמוח', והוא חלק הפנימי והמחשבה של האדם, והוא כנגד עולם הבריאה. ונמצא ששלשה חלקי נפש האלו - נפש רוח ונשמה - יש להם כלים ולבושים שבהם הם מתלבשים באברי הגוף, ועל ידם הם מוציאים את כוחם אל הפועל.

'חיה' ו'יחידה' מאירים בדרך מקיף, ועיקרם אינם מתלבשים בכלי

אמנם בחינות חיה ויחידה, שהם כנגד האות י' שבשם הוי"ה - נקו' החכמה שבנפש שהיא למעלה מכח המחשבה, וכנגד קוצו של יו"ד - בחי' כתר, שהם עצמיות נפש האדם, והם כנגד עולם האצילות ואדם קדמון - שהינם דרגת אלוקות ממש, אין להם אבר גשמי להתלבש בו, אלא מקומם הוא בתוך ה'נשמה' השורה במוח האדם. ורק חלק קטן מהם מתלבש בכלי הנשמה, כי חלקם העיקרי אינו יכול להיכנס שם. וממילא אין החיה והיחידה מאירים בתוך הגוף אלא מקיפים מבחוץ בדרך של מקיף וסובב, כיון שאין להם כלים להתלבש בהם בתוך כלי הגוף.

בחי' 'חיה' - 'מקיף החזור'

והנה ישנו חילוק והבדל בין המקיף של בחי' 'חיה' אל המקיף ד'יחידה' (ע"י ע"ח שמה"פ"א). כי חלק המקיף של ה'חיה' - נכנס מתחילה לתוך כלי הנשמה, אלא שמאחר שלא יכלה הכלי לסבול אורו הגדול, לכן לא

ג.

היה יכול להישאר שם, ויצא להאיר מבחוץ בדרך סובב. וזה נקרא בשם 'מקיף החזור', ופירושו שרק כמה שלא היה ביכולתו להאיר בדרך פנימי, על כן חזר להאיר באופן של מקיף.

דרגת 'יחידה' - 'מקיף הישר'

אך המקיף של בחי' 'יחידה' פועל באופן שונה מכוך, כי חלק זה שאין ביכולתו להתלבש בתוך הכלי, מעולם לא נכנס בתוכו להאיר בדרך פנימי, אלא הוא מאיר מיד בדרך מקיף, ולכן הוא מכונה בשם 'מקיף הישר', והיינו לומר שכל הארתו לא בא מתחילה אלא באופן של מקיף וסובב.

הרי נתבאר (בקיצור) ענין חמש חלקי נפש האדם, נרנח"ו, ששלשה הראשונים יש להם לבושים וכלים בתוך הגוף, והם מאירים בתוכו בדרך פנימיות, והיינו שיש לנו השגה באופן הארתם. ואילו בחי' חיה ויחידה, שהם עצמיות הנפש, אין לנו השגה בהם, כי אופן הארתם בא רק בדרך סובב ומקיף.

אשר אנכי מצוה אתכם: חלקים במצוות אשר אי אפשר לצוות עליה

ע"י הידור מצוה נמשכים אורות מקיפים

הנה איתא בספרים הק' (ראה בני יששכר לחדש סיון מאמר ה', כו) שע"י שמקיפים את המצוה ב'הידור', שמוסיפים על אופן קיום המצוות בדקדוקים ותוספות שלא נתחייבו בהם, ע"י ממשכים אורות מקיפים. כי ע"י קיום המצוות עצמם - נמשכים אורות פנימיים, שנכנסים לתוך הכלים ומחיים אותם, וע"י שמרבים להוסיף על המצוה בהידור ותוספת, בזה ממשכים אורות נעלים יותר, שאין יכולים ליכנס ולאחוז בכלים עצמם, ולכן הם נשארים להאיר מבחוץ בדרך מקיף וסובב. ומקיף זה של 'הידור מצוה' הוא המקיף של בחי' חיה, המאיר על האדם בדרך סובב כנ"ל. [ואף שנתבאר לעיל שכל האורות הנמשכים ע"י המצוות הם אורות מקיפים, אין זה סותר לדברינו כאן, כי יש בזה כמה מדרגות, שישנם מקיפים בפרטיות ובכלליות, והידור מצוה' ממשך מקיפים כלליים יותר, ואכחמל"ב].

לעצם המצוות יש גדרים וגבולים - כאורות פנימיים, אך הידור מצוה אינו מוגבל - כאורות מקיפים

ולכן מצינו שלמצוות עצמן - יש הלכות וגדרים אך הם מתקיימים, ואי אפשר לצאת ידי חובתם אלא ע"י ההגדרות והצמצומים כפי שקבעם התורה. והיינו מכיון שהם אורות הנכנסים לתוך הכלי, והינם מאירים באופן פנימי יותר, לכך יש להם גם גבולים וצמצומים, שרק בהם נמשך אור המצוה. משא"כ ההידורים המנוספים על המצוות אינם מוגבלים כלל, ויכולים להיעשות בריבוי יתירה בלי גבול, כי האור שלהם הינו אור מקיף המאיר בלי צמצום ובלי גבול.

שמחה של מצוה ממשכה אור מקיף של 'יחידה'

ולמעלה מזה ישנו עוד אור מקיף בקיום המצוות - בחי' מקיף ד'יחידה', והוא נמשך ע"י 'שמחה של מצוה', שהוא ג"כ הידור ותוספת על המצוה, כי לא נצטוונו בפירוש בתורה על קיום המצוות מתוך שמחה וטוב לבב. ואכן מפני שהוא אור נשגב המאיר בדרך מקיף, לכך אין יכולים לצוות עליו, והוא אור נפלא ביותר, המהדר את המצוה ביופי רב.

הידור מצוה שייך למטרות המצוה, ואילו השמחה בקיום המצוות מתקיים אצל כולם בשוה

וע"פ מה שנתבאר לעיל בביאור ההבדל בין מקיף דחיה מקיף ד'יחידה, יבואר החילוק בין ענין 'הידור מצוה' לבין 'שמחה של מצוה'.

דהנה חזינו בהידור מצוה, שהגם שאכן אין בה הגדרות וגבולים כמו המצוה עצמה, בכל זאת ההידור והתוספת משתייכים אל הלכות המצוה, וכן מוסיפים דקדוק והידור בעצם פעולת המצוה, ולכן ההידור משתנה בכל מצוה ומצוה, כי כל אחת מהן מהדרים לפי אופן קיומה, וכמו בחנוכה שמוסיפים בנרות, וכדומה בשאר המצוות. אבל שמחה של מצוה שוה בכל המצוות, ואינה שייכת כלל לעצם המצוה והלכותיה, ובכולן ישנה אותה שמחה של מצוה.

תוספת המצוה היא 'מקיף החזור', ושמחה של מצוה הוא 'מקיף הישר'

ולהאמור מתבאר הדבר שפיר, כי הידור מצוה שייך למקיף דחיה, שהוא מקיף החזור כאמור, והיינו שמתחילה אכן נכנס לתוך הכלי, ונמצא שהיה שייך לעצם הכלי - שהיא המצוה עצמה, וא"כ א"ע שאח"כ נשתנה להיות אור מקיף, מ"מ יש לו שייכות אל האור הפנימי, ולכן צריך גם הידור המצוה להיות דומה ומעין המצוה עצמה. משא"כ שמחה של מצוה שהיא המקיף ד'יחידה - מקיף הישר, שמעולם לא נכנס לתוך הכלי, והיא מקיף כללי ביותר שאינה משתייך כלל אל פנימית הכלי, לכן אין לו שייכות מיוחדת אל אותה המצוה, והיא מתקיימת בכל המצוות באופן שוה.

השמחה בקיום המצוות היא דבר נשגב עד שאי אפשר לצוות עליה

וחזינו בענין 'שמחה של מצוה', שהגם שהיא עיקר גדול בעבודת השי"ת (רמב"ם סוף הלכות לולב), עד שכל עונשי התוכחה הם 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל' (דברים כח, מז), מ"מ לא נצטוונו עליה במפורש בתורה. והטעם, כי היא אכן אור נפלא ביותר, אור הנמשך בדרך מקיף וסובב שאין מצוים עליו. כי הקב"ה אינו רוצה לצוות על כל דבר, וישנם דברים גדולים ונשגבים ביותר שרצון העליון הוא שאנחנו בעצמנו נעמוד עליהם, ורק כך נוכל לקבל את אותו האור. אבל אם נצרכנו שיצונו אותנו על זה, כבר נחסר הטעם שבו, ואין זה אותו דבר המתבקש.

גודל החזקת טובה מהקב"ה לרוד המלך על שעלה בליבו לבנות בית לשמו

ורואים זה לגבי בניית בית המקדש, שכאשר עלה בדעתו של דוד המלך ע"ה לבנות בית לה', ואמר לתן הנביא ראה דוד אנכי יושב בבית ארזים וארון האלקים יושב בתוך היריעה' (שמואל ב ז, ב), מיד אח"כ באה

נקודות:

וחזינו בענין 'שמחה של מצוה', שהגם שהיא עיקר גדול בעבודת השי"ת (רמב"ם סוף הלכות לולב), עד שכל עונשי התוכחה הם 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל' (דברים כח, מז), מ"מ לא נצטוונו עליה במפורש בתורה. והטעם, כי היא אכן אור נפלא ביותר, אור הנמשך בדרך מקיף וסובב שאין מצוים עליו

~
וזהו גודל ענין שמחה של מצוה, שרצון הקב"ה הוא שאנו מעצמנו נעמוד על כך, גם בלא שנצטרך לצוות עליה, ובלא הלכות מפורשות עליו, אלא כל אחד יבין מעצמו כי עבודת השי"ת צריך להיות מתוך ריבוי השמחה בה', ובכך נעורר אצלנו דרגת 'יחידה'

וזהו גודל ענין שמחה של מצוה, שרצון הקב"ה הוא שאנו מעצמנו נעמוד על כך, גם בלא שנצטרך לצוות עליה, ובלא הלכות מפורשות עליו, אלא כל אחד יבין מעצמו כי עבודת השי"ת צריך להיות מתוך ריבוי השמחה בה', ובכך נעורר אצלנו דרגת 'יחידה' שבנפש המתגלה ע"י שמחה של מצוה

ירושלים ובית המקדש הם מקור השמחה לכל העולם
ואכן העיר ירושלים וגם מקום המקדש משתייכים ביותר אל ענין שמחה של מצוה, וכמו שנקרא הר ציון 'מושׁו כל הארץ', וכן היתה עבודת הקרבנות במזבח, שהוא עבודה העיקרית בביהמ"ק, מלווה בשירתם וזמירותיהם של הלויים. וכן אמר המשורר, 'אבואה אל מזבח אלקים אל א-ל שמחת גילי ואודך בכינור אלקים אלקי' (שם מג, ד), וכן נאמר (תפלת מוסף דראש חודש) 'ובעבודת בית המקדש נשמח כולנו', הרי שכל עבודת ביהמ"ק הוא באופן של שמחה דייקא. כי בית המקדש הוא מקור השמחה בעולם, ולכן כל עבודת השי"ת שעשו בו היה ע"י שמחה של מצוה דייקא.

רצון הקב"ה שנעבוד אותו בשמחה גם בלא ציווי מפורשת עליה

וזהו גודל ענין שמחה של מצוה, שרצון הקב"ה הוא שאנו מעצמנו נעמוד על כך, גם בלא שנצטרך לצוות עליה, ובלא הלכות מפורשות עליו, אלא כל אחד יבין מעצמו כי עבודת השי"ת צריך להיות מתוך ריבוי השמחה בה', ובכך נעורר אצלנו דרגת 'יחידה' שבנפש המתגלה ע"י שמחה של מצוה.

א.

חוקת הפרה בחי' שורש הדינים

זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר (במדבר י"ט, ב).

לכאר למה דוקא במצוה זו יש גוש גדול על כך שהיא חק בלי טעם, ומה הענין בזה.

הנה 'פרה אדומה' מורה על תוקף הדינים, שהרי 'פר' הוא בחי' הפ' דינים, ו'אדום' הוא הגוון המורה על מדת הדין כידוע. ומבואר בספח"ק אשר ענין מצוה זו הוא המתקת הדינים כשרשם, כי אי' באריה"ק (שעה"כ ר"ה) שהמתקת הדינים היא תמיד על ידי שורש הדינים, ולכן 'פרה אדומה' המורה על תוקף הדינים, היינו בחי' שורש הדינים, אשר משם מתקנים אותם. ומדת הדין הגדולה ביותר היא בחי' גזירת המיתה, ולכן המת הוא אבי אבות הטומאה כי בו נאחזת הטומאה הגדולה ביותר. ולכן דוקא פרה אדומה מטהרת מטומאת מת, כי היא ממתיקה את הדינים כשרשם.

והנה כל דבר הקיים במציאות, הרי הוא רק על ידי שהוא מקבל השפעת חיות אלוקית, כי הקב"ה משפיע בטובו את חיות ומציאות כל דבר. ואילו העושים והעוונות שהם בחי' של העדר השפעה חיובית, פועלים בדרך של הסתר פנים. שכאשר גוזרת ההשגחה העליונה, נעלם ונסתר שורש החיות שהוא הקב"ה, ואז מרגישים ח"ו צרות ורעות. ולכן נחשבת המיתה לתכלית ותוקף הדינים, שהרי ענין המיתה הוא שהאדם נפרד משורש החיות, וזה הוא כלל ענין הדינים והיחסים שבעולם. ולפי זה נמצא כי טהרת הפרה אדומה שהוא המתקת הדינים כשרשם כנ"ל, היינו שממשיכים חיות משורש החיים אף למי שנטמא ונפרד משרשו [והוא בחי' תחיית המתים], וזהו ענין הטהרה בכללה.

ומה שיש הסתר פנים על שורש החיות בעת התגברות מדת הדין על האדם ר"ל, הוא לפי שאם יתגלה השורש והחיות אלוקית שיש בעונש ח"ו, הרי לא יהיה בזה שום עונש, כי יתגלה איך הכל הוא רק לטובת האדם ולמען תיקון נשמתו וכדומה, ואז לא יהיה בזה שום קושי ושום דין. ולכן חלק מעצם ענין הגבורה שבמדת הדין, הוא דוקא בכך ששורש החיות שבזה נסתר ונעלם. ובוה מבואר קצת למה המתקת הדינים היא על ידי שורש הדינים, כי כאשר מגלים את שורש הדינים שהוא התכלית שלמענה נגזרו אלו היחסים, אזי אין כאן כבר מדת הדין, כי נגלה שורש הטוב והחיות אלוקית שבדבר.

ומפני היות מדת הדין והגבורה צריכה להיות דוקא באופן שאין משיגים את שורשה כמבואר, לכן גם כאשר באה הטהרה וההתקשרות לשורש החיות ע"י הפרה אדומה, אין זה בא על ידי גילוי השורש והשתלשלותו עד ענפי הדין בעולם הזה, כי אם כן היה זה גורם לביטול הדין לגמרי, וזה לא יהיה עד עת קץ. ולכן לא גילה הקב"ה לנו את טעמה של מצוה זו, כי טעמו של דבר הוא שורש ענינו, ולפי ששורש הדין צריך להישאר בהסתר, לכן שורש טעם מצוה הפרה נשאר בהסתר. ולכן באה מצוה זו באופן של 'זריקה' [גם בעת שריפת הפרה שזורקים לתוכה את האזוב וכו', וגם אחר כך בעת הזאת מי החטאת על האדום], כי אין זה בא בהשתלשלות ישירה מן השורש, אלא בהזאה מרחוק, באופן של דילוג מן השורש הנשאר בהסתר עד למציאותה המשתלשלת למטה.

ולכן אמר שלמה המלך ע"ה על מצוה זו אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני (קהלת ה, כג; ויפא י"ד), כי ענין חכמתו של שלמה המלך היתה כמו שנאמר (מ"א ה, יב) וידבר שלשת אלפים משל וגו', אשר ענינו הוא שהשיג בכל דבר בעולם מה הוא שורשו, היינו לאיזה דבר בעולמות העליונים משמש הדבר הזה כמשל. כי כל העולמות נשתלשלו זו מזו, והעולמות התחתונים הם התלכשות באופן של 'משל', על הנמשל' שהם העולמות העליונים. ולכן יש שלשת אלפים משלים, כנגד שלשת העולמות בריאה יצירה ועשייה, שכולם הם משלים לעולם האצילות. וכך היה שלמה המלך עולה בהשגותיו ממשל לנמשל ממדרגה למדרגה, עד שהגיע להשיג את עומק שורשו

של כל דבר בעולם האצילות שהוא בחי' חכמה. אבל בפרה אדומה הכיר בכך שהיא 'רחוקה' מלהגיע לבחי' החכמה' שבה, שפועל בדרך זריקה מרחוק כאמור, ועל כן 'זרק' עה"כ בני 'רחק', שאי אפשר להגיע ממנה אל שורשה. וכמו שנתבאר כי מפני היותה מקושרת להמתקת מדת הדין, אשר אילו היה מתגלה שורשה היה מתבטל ענין מדת הדין לגמרי, לכן נעלם ונסתר ענינו גם משלמה המלך.

ב.

סוד הפרה בחי' לחם הפנים

זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר (במדבר י"ט, ב).

אי' בספח"ק שפת אמת (תה"ח) כי לכך תיקנו לקרות פרשת פרה בשבת, כי בשב"ק מתעלים מן החטא, ואז יכולים להשיג דברים שטעמיהם סתומים, ולכן מבקשים בשב"ק 'גלי לן טעמיה' (זמר 'אסדר לפעוהתא'), עכדה"ק. והיינו ע"פ הידוע כי לחם הפנים הוא סוד עמוק ביותר, ולכן כתב האריה"ק בפיוטו כי בשב"ק 'גלי לן טעמיה דבתריסר נהמיה'.

ויש להוסיף בזה, כי אכן יש שייכות לסוד פרה אדומה עם סוד לחם הפנים, וכמו שנרמז בלשון הכתוב 'חוקת התורה', על פי דברי חז"ל (ביצה טז.) כי 'חק' הוא 'לישנא דמוזני', ונמצא כי הלשון שנאמרה על הפרה אדומה רומזת על שורש המיוזני שהוא לחם הפנים. ולשון 'חק' מורה ביותר על פרה אדומה, שכן היא אכן 'חוק בלי טעם', אבל יש בה רמז של 'משל לכן שפחה שטיף וכו' תבא אמו ותקנה' (במדבר י"ט, ח), שהוא לכפר על חטא העגל, וזה הטעם מרומזו בתיבת 'חק' עצמה. כי הנה ד' אותיות שם הוי"ה הם כנגד 'אבא' 'אימא' 'ברא' 'ברתא' כדאי' בזה"ק (ח"ב ק"ט), והם מכוונים לד' מילואי שם הוי"ה ע"ב ס"ג מ"ה וכו', ונמצא כי 'אם' ע"ב 'בנה' הוא בחי' המילואים ס"ג מ"ה, אשר הם בני 'חק', ונמצא כי 'בחק' עצמו רמזו הטעם. וגם בזה הטעם יש לרמז על לחם הפנים, כי 'עגל' עם 'פרה' הוא בני' 'שלחן' בחי' השולחן של לחם הפנים.

ג.

הטהרה באה במקום הטומאה דוקא

הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר, ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר (במדבר י"ט, י).

לכאול תמוה, שנראה כי יש כאן כפילות לשון, שהרי ודאי אם אין עושים כמאמר הכתוב, לא נטהרים (עי' קדושין כב.). ונראה בלשון הפסוק, כי מי שאינו מתחטא ביום השלישי וביום השביעי, הרי לא רק שאין הוא נטהר, אלא הוא בבחי' 'לא יטהר' היינו מרוחק מן הטהרה.

ויש לומר בזה, כי הנה אמרו חז"ל (פסחים י"ח) אשר המים עלולים ביותר לקבל טומאה, ואם כן לכאול יש לתמוה איך המים מביאים לידי טהרה, הן בטבילת הטמאים במקוה מים לטהרה, הן בהזאת מי חטאת על טמאי מתים. אכן הענין הוא ע"פ המבואר בזה"ק (ח"ב ר"ה) 'לית דכיונתא אלא מגו מסאבותא', כי עיקר הטהרה היא דוקא במקום שהיה טומאה לפני כן, ובוה מבואר לשון הכתוב (איוב י"ד, י"ד) מי יתן טהור מטמא וגו', כי עיקר הטהור הוא מי שהיה טמא ונטהר. ובוה מבואר למה דוקא המים מביאים לידי טהרה, כי דוקא הם שיש להם שייכות ביותר לענין הטומאה כנ"ל, שייך בהם טהרה הבאה מתוך הטומאה.

וטעם היות המים עלולים כל כך לקבל טומאה, הוא ע"פ המבואר לעיל (אות א) כי ענין הטומאה הוא כאשר נפרדים משורש החיות, ולכן המת הוא אבי אבות הטומאה. והרי המים הם הבריאה הראשונה שהיה בה פירוד זה, כאשר הפריד הקב"ה ביום השני לבריאת העולם בין המים העליונים למים התחתונים, ובוה נרחקו המים התחתונים משורש חיותם, ולכן הם עלולים לקבל טומאה.

והנה אמרו חז"ל (ב"ר ד, י) כי מפני פירוד המים העליונים מן המים התחתונים, שהוא ענין של פירוד ומחלוקת, לכן לא

נאמר 'כי טוב' במלאכת יום שני. אכן ביום השלישי חזר ונאמר 'כי טוב' גם על מלאכת יום השני (שם), והוא מפני שנאמר בו יקונו המים מתחת השמים אל מקום אחד (בראשית א, ט), שהוא בחי' 'אחד' שהוא אחדות היפך המחלוקת, וזהו 'מי יתן טהור מטמא לא אחד', ועוד אמרו חז"ל (ב"ר שם) כי מה שנאמר 'טוב מאד' בגמר כל ששת ימי בראשית (בראשית א, לא), עולה גם על מלאכת יום השני. והיינו כי יום השבת הוא 'ריוא דאחד' (וה"ק ח"ב קל"ה), ולכן מאיר בו ענין האחדות המתקן את הפירוד של המים.

ובזה מבואר ענין טהרת המים במקוה טהרה, אשר הוא בחי' 'יקונו המים אל מקום אחד' ובוה מאירים בחי' אחדות במים, ויוצאים המים מטומאה לטהרה. וזהו גם ענין הזאת מי החטאת ביום השלישי וביום השביעי לטהרה דוקא, שהם בחי' היום השלישי לבריאת העולם ושבת קודש, שבהם היתה הארת האחדות במים. ולכן מדגישה התורה כי דוקא בימים אלו אפשר לחזות מי חטאת, ואילו מי שזיהה ביום אחר, אזי לא רק שלא יטהר מטומאתו, אלא בזה הוא מוסיף על עצמו טומאה, כי הוא מביא על עצמו את המים העלולים לקבל טומאה בבחי' הפירוד שלהם. וענין זה בא בדוקא באופן זה, כדי שמתוך הטומאה של המים תבא הטהרה בבחי' 'טהור מטמא'.

ד.

פרה אדומה בחי' תחיית המתים

הנוגע כמת וגו' הוא יתחטא בו (במדבר י"ט, י"א-י).

מצוה פרה אדומה מטהרת מטומאת מת, ועומק הדברים הוא שהיא מתגברת על כל ענין המיתה ומבטלת אותה, בבחי' תחיית המתים שאז יתקיים הפסוק (ישעיה כ"ה, ח) בלע המוות לנצח.

והנה אמרו חז"ל (ויק"ר י"א, א) כי תחיית המתים תהיה ע"י העצם שנקראת 'לוח', שאינה נרקבת בקבר ולעולם נשאר בה איזה בחי' של חיות, וממנה יצוה הקב"ה את כל הגוף לעתיד לבא. ולפי שענין פרה אדומה היא תחיית המתים, הרי שמצוה זו יש לה שייכות לעצם הלוח. ובוה יש לפרש מה שאמר הקב"ה למשה רבינו אחר חטא העגל ראיתי את העם הזה והנה עם קשה עורף הוא (שמות לב, ט), ונפרש כי בזה רצה הקב"ה לרמז לו על כפרת חטא העגל שתבא ע"י הפרה אדומה, שכן אי' באריה"ק (פ' הלקוטים וצא) כי עצם הלוח הוא העצם הקשה שבעורף. ואם כן נמצא כי 'קשה עורף' מורה על בחי' תחיית המתים, שהוא ענין פרה אדומה המכפרת על חטא העגל. וזהו גם מה שאמר לו הקב"ה למשה רבינו 'אתם עם קשה עורף רגע אחד אעלה בקרבך ויכיליך' (שמות לב, ח), כי 'רגע אחד' הוא בני' 'פרה' עה"כ, ובוה רמז לו כי כילוי החטא וכפרתו תבא על ידי מצוה פרה.

והענין בזה הוא, כי זה לעומת זה עשה אלקים (קהלת ה, י"ד), וכאשר יש בסטרא אחרא בחי' 'קשה עורף' שכנגד הקדושה, שלא לקבל תוכחה וללכת בדרך הישר. כך יש לקדושה ביתר שאת וביתר עוז בחי' 'קשה עורף' שאין לו ביטול עולמית, שהוא אינו מתפעל אפילו מן המיתה ונשאר בחיותו ודביקותו בה' אלקים חיים. ולכן אחר חטא העגל שנתגלה קשיות ערפם של כלל ישראל מצד הסט"א, היה זה בכדי שיתגלה גם הרפואה לזה, שהוא בחי' עצם הלוח הנעלית מן המיתה.

והנה ההבדל בני' בין 'עגל' ל'פרה' הוא (קפ"ב) בני' 'יעקב', הרי כי בחי' יעקב מורה על התיקון שיש במצוה פרה אדומה על חטא העגל. וזהו שהיה יעקב אבינו ג"כ עוסק בענין עצם הלוח, כמו שנרמזו בכתוב (בראשית כ"ה, י"ט) 'ואולם לוח שם העיר לראשונה', ואכן אמרו חז"ל (תענית ה') 'יעקב אבינו לא מת', הרי שיש לו שייכות לעצם הלוח שאינו בא לידי מיתה. והוא דאיתא בספח"ק כי ד' הפרשיות מכוונים כנגד ד' רגלי המרכבה, שהם כנגד האבות"ק עם דוד המלך, ונמצא כי פרשת פרה מכוונת כנגד יעקב אבינו. כי אכן יעקב אבינו זכה לבחי' החיות הנעלית מן המיתה, שהיא החיות של פרה אדומה.

ורוממתנו מכל

הלשונויות:

עבודת ה' בדרך
של גדלות
והתרוממות

א. נשמה באפו: שיהיה לך ברור: מי אתה? נשמה!

מה ההגדרה של בן עליה? | כל המדרגות נכללות במדרגה אחת בכלליות: ההבנה וההשגה שאני נשמה! | לא ניתן להגיע להשגה זו ביום אחד ונדרש לשם כך התאמצות ועבודה גדולה | התורה נעשית לו תורת חיים | קדושת התורה קדושת המצוות וקדושת השבת הם כלפיו מציאות קיימת | אדם צריך לחיות בהשגות עליונות | אלו שמסתופפים בצל צדיקי אמת זוכים לראות זאת בפועל | הנסיונות של דורינו אין בהם שום שכל ודעת | יש עבודה רבה וחובתינו להתחיל ולהתאמץ

ב. ועל דרכך נגה אור: אורו של הצדיק ודרכו של הצדיק

יש משמעות גדולה ל'דרך' שהצדיק מורה ומדריך את הציבור | הדרך בעבודת ה' מסייעת להתעלות | צדיק גדול שדרכו בהתגלות היא דרך פשוטה 'ושוה לכל נפש' אזי תלמידיו ההולכים בדרכו יארו בדרך פשוטה ולא יתעלו | דרך של דקדוק במידות טובות | קבלנו מרבונינו: גם הדרך צריכה להיות מרוממת | כשם שעניני סור מרע ועשה טוב הם עבודת השם כך גם גדלות המוחין הוא עבודת ה' והוא חייב המוטל עלינו | גודל הצער בשמים אם אנו נשארים בקטנות ההשגה

ג. כי ידבר אלקים את האדם: השי"ת דיבר אלינו - זהו עולם חדש

מתן תורה פועל באדם מהפכה מוחלטת הוא נהפך מאדם גוי לאדם יהודי | כי ידבר אלקים את האדם 'וחי', הוא מתחיל לחיות | המהפכה מהטומאה השפלה ביותר לרום הקדושה | סיפור מהרה"ק משינאווא שהפך חייו של יהודי כפרי באמצעות מילה אחת | אם מילה אחת מהרה"ק משינאווא היה בכוחה להפוך אדם לגמרי עאכו"כ כאשר השי"ת אמר 'אנכי ה' אלקיך' | גם מי שלא שמע את עשרת הדברות בהתגלות, צריך להאמין שהנשמה שמעה | באמצעות האמונה הזאת יעשה פירות ויזכה לאור חדש

א.

נשמה באפו: שיהיה לך ברור: מי אתה? נשמה!

מה ההגדרה של בן עליה?

הנה עבודת ה' צריך להיות בדרך של גדלות. והעולם של 'גדלות' בעבודת ה', הוא עולם מלא, עולם בפני עצמו, עם מדרגות לאין שיעור. קיימים מדרגות רבות בעבודת ה' זו למעלה מזו, אבל קיימת מדרגה אחת שהיא כללית כל המדרגות, מדרגה זו היא באמת 'הגדרה כללית', והיא היא המשמעות האמיתית של 'בן עליה' ו'בעל השגה' ו'בעל מדרגה'. (כמובן שגם בזה גופא קיימים הרבה מדרגות, אבל באופן כללי הכל מיוסד על כלל אחד).

בן עליה - מהות של נשמה!

'ההגדרה הכללית' היא: קודם כל דבר, צריך אדם לחשוב ולהתבונן: מי 'אני'? עליו לעקור מתוכו את הדמיון הטבוע שהגוף הוא ה'אני' האמיתי שלו. ועליו להתעמק בהתבוננות זו עד שיתברר ויתאמת אצלו ללא שום ספק ממש, ויהיה לו ברור בתכלית הברור כאור השמש בצהריים "שאני 'נשמה' שמלוּבשת בגוף! אני אינני גוף! אני לא יותר מאשר 'נשמה' שירדה מן השמים וכעת 'מלוּבשת' בגוף". ועליו לדעת ולהרגיש זאת בהחלט גמור. בוודאי שאי אפשר להגיע ולהשיג את המדרגה הזאת ברגע אחד, אלא כוונת הדברים היא שצריך לעבוד ולשאוף להשגה כזאת. ומי שאכן זכה להגיע להשגה הזאת, הרי זו הוכחה שאדם זה כבר זכה להיכנס למחנה של עובדי ה'.

התורה נעשית לו תורת חיים

אדם זה מבין שמהותו ועצמותו היא הנשמה הקדושה שבקרבנו ולא הגוף, הגוף הוא רק הלבוש שעוטף אותו. ולאדם זה

יש הבנה ברורה: 'תורתנו הקדושה היא תורת חיים!' לא תמיד הבנה זו תיפתח אצלו תיכף ומיד, לפעמים הוא יזדקק לעבוד הרבה להשגה זו, לפעמים יותר ולפעמים פחות, אבל בכל אופן 'קדושת המצוות', 'קדושת התורה', ו'קדושת השבת', ישפיעו על נשמתו.

קדושת המצוות

כשהוא יעמוד לפני קיום מצוה, הוא יבין שהוא פועל פעולות גדולות ונפלאות בשורשם בעולמות העליונים, לדוגמא, לפני מצות נטילת לולב, יהיה לו פשוט וברור כאור השמש בצהריים, שבאמצעות קיום המצווה הוא ממשיך כאן אור גדול, 'מדעת עליון לנוה אפריון למכון בית אלקיננו'. כן! אצלו ברור שזו מציאות קיימת! פשוטו כמשמעו! אין בזה שום ספק!

קדושת התורה

וכן כאשר הוא מתיישב לעסוק בתורה, הוא חי את קדושת התורה! הוא ניגש לזה עם הרגשה שהתורה הקדושה היא 'חכמה עליונה' והיא 'חכמת הנשמה', ואין בכל העולם כולו שום חכמה שהיא יכולה אפילו להתדמות אליה. זה נקרא לימוד 'התורה', תורה כזאת קיבלנו מסיני! וממילא מתעורר ליבו ונפתחים לו 'מעיינות החכמה' והוא זוכה להבין ולהשיג השגות גדולות

פרק א'

כי אין הנשמה אֶחָדָה הַעוֹלָם הַזֶּה כָּלָּה, אֵלֶּא אֶחָדָה מוֹאֶסֶת בּוֹ... אֵלֶּא בְּרִיאָתוֹ שֶׁל הָאָדָם לְמַצְבוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא הַיּוֹם, וְעַל כֵּן נִתְּנָה בּוֹ נִשְׁמָה זֹאת, כִּי לֹא רָאוּי לְעִבּוֹד וְכֵה יוֹכֵל הָאָדָם לְקַבֵּל הַשֶּׁבֶר בְּמִקוּמוֹ וְזִמְנוֹ

בתורה הק', וכמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ו מ"א) "כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה".

קדושת השבת

כך גם בנוגע ל'קדושת השבת'. אדם שזוכה להיות 'עובד השם', הרי בכל ערב שבת קודש יש לו הרגשת התעלות וקדושה: "הנה השבת קודש קרבה ובאה!". בכל שבת בבוקר ליבו מתעורר ברגשי קודש: "הנה באה 'נשמת' של שבת!". לפני מוסף הוא מרגיש: "הנה בא ה'כתר' של השבת!". שבת אחרי הצהריים הוא שוב מרגיש "הנה מתקרב זמן רעוא דרעיון של השבת!". אדם זה חי בעולם אחר, זהו עולם מלא, עולם בפני עצמו, הוא נמצא ממש בעולם הנשמה!

אדם צריך לחיות בהשגות עליונות

אלו שזכו להסתופף מעט במחיצתם של צדיקי אמת מהדור הקודם, זכו לראות מה זה 'צדיקי אמת', הם ראו 'רוממות', אצלם היה ניתן להבחין ולראות באיזה השגות הם התייחסו לעבודת השם. הנה כ"ק מרן רבינו זי"ע התייחס למילה 'צדיק' במשמעות מאוד עמוקה. מי ששמע איך שהוא דיבר אודות 'צדיק', הבין מיד למה הוא מתכוון - כבר לא היה צריך שום פירושים והסברים מה המשמעות של 'צדיק'. הוא לא היה סתם מכנה אדם בתואר 'צדיק', אלא אם כן ראה אצלו - לפי המדרגות שלו - שהלה אכן היה 'צדיק' אמת! לדוגמא, לעתים היה אפשר לשמוע ממנו כשהיה אומר תורה, שבתוך דבריו היה שואל בפשטות כזאת: "וכי יתכן לומר על אדם שאינו דבוק בקביעות בהשי"ת - שהוא נקרא 'צדיק'?! האיך אפשר לומר על מי שמסיח את דעתו מהשי"ת - שהוא צדיק?!".

נקודות:

צריך אדם לחשוב ולהתבונן: מי 'אני'? עליו לעקור מתוכו את הדמיון הטבוע שהגוף הוא ה'אני' האמיתי שלו. ועליו להתעמק בהתבוננות זו עד שיתברר ויתאמת אצלו ללא שום ספק ממש, ויהיה לו ברור בתכלית הברור כאור השמש בצהריים "שאני 'נשמה' שמלוּבשת בגוף! אני אינני גוף! אני לא יותר מאשר 'נשמה' שירדה מן השמים וכעת 'מלוּבשת' בגוף".

הבחורים צריכים לדעת, שהמדרגה הזאת היא מדרגה גדולה מאוד. אך בכל זאת עליהם לשאוף ולהשתוקק ולהשיג את המדרגה הזאת! ויש צורך לעבוד ולעמול על כך, ולעמול על כך, ועליהם לדעת שאת ההשגות הללו אפשר וצריך להשיג! ובכל יום ויום כאשר מתעוררים בבוקר צריכים לקום עם ה'שאיפה' הזאת. ברור שזה דבר שלא ניתן להשיגו ביום אחד, זו עבודה גדולה מאוד! וצריך לעבוד עם הדרכה, ולהתעלות בכל יום מעט, ועוד מעט, שלב אחרי שלב, אבל בסופו של דבר, זו צריכה להיות ה'שאיפה'! כך צריכים להיראות ה'השגות' של בחור חסידי.

הנסיגות שבדור הזה: שטותים והבלים

אדם שיש לו השגות כאלו בעבודת ה', מבין בעצמו שכל 'הבלי העולם הזה', הם דברי שטות והבל ריקים מכל וכל. אדם כזה אינו מתפעל משום נסיון. לדוגמה, נסיון הטכנולוגיה שבדורנו, לא היה צריך להיות שום 'נסיון' כלל, אבל לדאבון לב 'ההשחתה' בעולם היא כל כך גדולה ונוראה, והשגות שלנו הם כל כך קטנים, עד שזה כבר נחשב היום לנסיון.

בדורינו כבר אין שום אידיאלוגיה

הנה בדורות הקודמים, הנסיגות היו נסיגות

שיש בהם ממש, מפני שהרע בעולם היה לכל הפחות עם איזה שהוא 'שכל', רוחות רעות נשבו בעולם בסערה, וכך הרע בעולם היה בנוי ומיוסד על 'רעיונות' ו'שיטות' שונות ומשונות של אידיאלוגיה עם 'מהלכי מחשבה' שהיה משפיע על הצעירים, 'לחשוב ברוח הזמן', והיה ליצה"ר כח להסית ולהדיח אפילו בן אדם בר דעת ובעל שכל, ועל כן היה מקום להחשיב את הנסיגות, והיתה עבודה להתגבר עליהם ולהכניע את הרע. והתוצאה אכן היתה מרה מאוד, והשיטות הללו קרעו קרעים גדולים מכלל ישראל רח"ל. אבל בדורינו השפל הלא הנסיגות הם הבלים שאין בהם ממש. אפשר לכתוב את הנסיגות בתואר אשפה שבאשפתות, ולחזור ולומר אלף פעמים: שבאשפתות... שטויות והבלים, זבל ממש... וכי זה בכלל יחשב לנסיון?! אדם שיש לו אפילו מעט שכל במוחו לא יתפעל ולא ימשך אחרי הנסיגות הללו בשום אופן, אדרבה, הוא ימאס בהם בתכלית המיאוס.

הכל תוצאה של מצות אנשים מלומדה

אך האמת, מה שבני אדם נמשכים אחרי הנסיגות השפלים הללו, הוא רק תוצאה מהרבה 'קטנות המוחין'! רופא שהיה בודק את האדם היה מסיק וקובע (דיאגנוזה) את המצב הרוחני, ככמות גדולה של לכלוך וזוהמה

ב.

ועל דרכך נגה אור: אורו של הצדיק ודרכו של הצדיק

כל אלו שיתהלכו בדרכיו של הצדיק, יהיו מן הסתם בעלי מידות טובות, אבל אנשים נעלים ומרוממים - הם לא יהיו! הם יישארו שם! ושוב יודגש כי הצדיק בעצמו, היה בודאי צדיק גדול ועובד ה' באמת. וללא ספק שבכל דבר שעשה היה נשמה גדולה, והכל מאוד טוב ומאוד נפלא, אבל ה'הולכים בדרכיו' יהיו 'בעלי השגה' קטנים עם מידות טובות באופן מסוים. בזמנינו יוצאים לאור הרבה ספרי סיפורי צדיקים נאים, המספרים את גדלותם של הגדולים, ה'מידות טובות' שהיה להם ושדקדקו בהם מאוד. אינני מבטל את זה, סיפורים אלו הם בוודאי סיפורים נאים. אבל צריך לדעת: שאם נישאר שם - אזי נהיה אנשים אינם מסוגלים להיות פשוטים... אם זה לא יותר מאשר 'עד כאן' - הרי זה מאוד שפל ונמוך.

הצער בשמים מ'קטנות המוחין' שלנו

בכל פעם שמדברים אודות 'סור מרע ועשה טוב', ושאר ענינים כאלו - אזי כל אחד מבין שזה עבודת ה'. אבל צריך לדעת שגם בענין זה: 'גדלות המוחין' זה לא דבר מיותר! גם זה עבודת השם! וזהו חיוב המוטל עלינו! ואם לא נתעלה הרי זה גורם עגמת נפש גדולה להשי"ת כביכול, השי"ת נתן לנו תורה של גדלות, וכפי שרבי שמעון בר יוחאי זועק תמיד, וכל חכמי הזוהר זועקים תמיד: "אטימי עיינין סתימו ליבאי". אנשים אינם משיגים מה גנוז בתורה עיקר העבודה הוא להיות חכם אמיתי, והיינו חכם בחכמת פנימיות התורה, ועל שלמה המלך שהיה חכם נאמר (שמואל ב יב. כד): "וְתִקְרָא אֵת שְׁמוֹ שְׁלֹמֹה וְהָאֱהָבוּ", וכמ"ש (משלי כג, טו): "אם חכם לִבָּךְ יִשְׁמַח לְבִי גַם אֲנִי".

ונבאר ענין, שיתכן שיהיו אנשים שהדבר יהיה בעיניהם בגדר חידוש, אבל לדעתי הוא יסוד נחוץ שצריך לדעת אותו. הנה באופן כללי יש בענין הצדיק שני חלקים: חלק אחד - הוא ה'צדיק' עצמו, והשני - הוא 'דרכו' של הצדיק. הנה זה ברור שעיקר הצדיק הוא הנקודה הראשונה - ה'צדיק' עצמו - וכשמכירים את הצדיק פנים בפנים בחיי, אזי לא צריך יותר מזה, מפני שה'אור' של הצדיק פועל הכל ואין צורך בשום דבר יותר מזה. [כמוכן שאם מכירים אותו מקרוב, ומתדבקים יותר בדרכיו באופן של פנים בפנים, אזי הוא משפיע יותר אבל על כל פנים, כל זמן שהצדיק חי, יש לנו את ה'אור' של הצדיק עצמו].

ה'דרך' בעבודת ה' מסייעת להתעלות

אבל בנוסף לזה, יש עוד נקודה שניה: ה'דרך' של הצדיק, מה שהצדיק נותן בגלוי לתלמידיו. ב'דרך' יש כבר כמה מדרגות: יש צדיק שכשם שהוא מרומם ונשגב, כך גם 'דרכו' היא דרך מרוממת וגורמת להתעלות. ולאידך גיסא ישנו צדיק אחר, שאי אפשר להגדיר את דרכו כדרך מרוממת, מפני שהיא 'דרך פשוט', זוהי דרך פשוטה ביותר. אין כוונתנו שהכל תלוי בדרך, מפני שבכל דרך שהולכים, אם הוא מצד עצמו כמו שצריך להיות - אזי כמעט אין שום חילוק באיזה דרך ילך, כי בכל אופן הוא יתעלה ויתרומם באופן נפלא. אבל עם כל זה, יש מושג של 'דרך'. ה'דרך' מסייעת בעבודת ה'. זה באמת לא הכל, אבל בכל זאת זה חלק גדול בעבודת ה'.

צדיק גדול שדרכו פשוטה

יש מציאות של איש צדיק, שמצד עצמו הוא באמת גדול עד למאוד, אבל דרכו - שהוא מדרוך

בכל פעם שמדברים אודות 'סור מרע ועשה טוב', ושאר ענינים כאלו - אזי כל אחד מבין שזה עבודת ה'. אבל צריך לדעת שגם בענין זה: 'גדלות המוחין' זה לא דבר מיותר! גם זה עבודת השם! וזהו חיוב המוטל עלינו! ואם לא נתעלה הרי זה גורם עגמת נפש גדולה להשי"ת כביכול, השי"ת נתן לנו תורה של גדלות

כי ידבר אלקים את האדם: השי"ת דיבר אלינו - זהו עולם חדש

מגוי עד יהודי

הבה נתבונן מה התרחש במעמד הר סיני, המעמד שבו השי"ת בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. אנו צריכים לדעת שבמתן תורה נהפך כל אחד ואחד להיות אדם אחר לגמרי! [הג השבועות שונה לחלוטין משאר הימים טובים. אע"פ שבאמת כל יום טוב משפיע על האדם ומרומם אותו. אבל חג השבועות הוא משפיע על האדם בצורה גדולה בהרבה. בני ישראל עמדו במעמד הר סיני, ונהפכו להיות 'מצווים ועושים'].

ההבנה הברורה בזה היא: יש הבדל גדול ועצום בין המציאות של בני ישראל כפי שהיו קודם מתן תורה לבין המציאות כפי שהם היו לאחר מתן תורה. ההבדל הוא כמו ההבדל הגדול בין גוי ליהודי! קודם מתן תורה בני ישראל היו ככל הגוים, הם לא היו 'מצווים ועושים'. ולאחר מתן תורה הם נהפכו להיות 'מצווים ועושים', וכך נהפכו להיות עם ה'.

צדיקים אמרו על הרה"ק היהודי הקדוש מפרשיסחא ז"ע, שבכל יום זכה להתעלות יותר ויותר, וזכה להשיג יותר מדרגות גדולות ועליונות בעבודת ה', באופן שבכל יום נשתנה מן הקצה אל הקצה ממה שהיה יום קודם לכן, במעלה גדולה כ"כ, שהיה חילוק גדול ועצום כ"כ בין מדרגתו ביום האתמול למדרגתו ביום הזה, ממש כפי החילוק שבין 'גוי' לבין 'יהודי' מהטומאה השפלה ביותר עד לרום הקדושה, ובאופן זה נתקדש ונתעלה מיום ליום בקדושה ובטהרה. ולכן כינוהו בשם 'היהודי הקדוש'!

עד היום היינו ממש בגדר מתים...

הבה נפתח ונלמד פסוק פשוט בחומש (דברים ה, כא), הלב ממש נמס מהתרגשות כאשר לומדים ומתבוננים בפסוק זה, ואין לנו צורך בכלום יותר מזה. בפסוק נאמר שלאחר מתן תורה בלוא בני ישראל לפני משה רבינו ע"ה ואמרו לו כדברים האלה: "הוֹ הַרְאֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ אֵת כְּבוֹד וְאֵת גְּדֻלוֹ", הרי השי"ת הראה לנו היום 'משהו'! "וְאֵת קְלוֹ שְׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ הָאָשׁ", הרי שמענו היום 'משהו', "הַיּוֹם הַזֶּה רְאִינוּ כִּי יְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וְחַי", היום ראינו 'משהו' נפלא!

עד היום חשבנו שאנו חיים בעולם הזה, התהלכנו בעולם הזה, וסברנו שזה נקרא 'לחיות', הבטנו על עצמינו במראה (שפיגל) ואמרנו: כך נראה אדם חי. אבל "הַיּוֹם הַזֶּה", אחרי ששמענו את מה ששמענו וראינו מה שראינו 'היום', "רְאִינוּ" - נוכחנו לראות ש- "כִּי יְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם", שכאשר השי"ת מדבר אל האדם, רק אז "וְחַי" הוא מתחיל לחיות! עד עכשיו הוא לא היה בגדר 'חי' הוא היה בגדר 'מת'. זהו עולם חדש לחלוטין, וזהו שמיעה של 'מתן תורה'.

סיפור מהרה"ק מבאבוב זצ"ל

את הסיפור הבא שמעתי מפי חסיד באבוב. הוא היה רגיל לספר את הסיפור לרבי איציקל זצ"ל, ורבי איציקל מאוד אהב וחייב את הסיפור. האדמו"ר מבאבוב בעל 'קדושת ציון' זצ"ל היה מתעסק הרבה עם האברכים, הוא השקיע בהם

הרבה והאציל עליהם מרוחו הגדולה. אותו דור היה עולם אחר, היה עם מי לעבוד, לי בעצמי היו קרובי משפחה שהיו חסידי באבוב מאותו דור. והוא היה נוהג לדבר עמם שעות ארוכות בעניני עבודת ה', והיה מחזק אותם ומדריכם ללכת בדרך הטובה והישרה, וזה אכן השפיע עליהם רבות, הרה"ק מחסידי נהפכו להיות אברכים חשובים ונעלים מאוד, עובדי ה' נפלאים ובעלי השגה. הסדר אצלו היה שנהג לדבר ולשוחח שיחות 'חסידות' בשעה מאוחרת בלילה, קודם שנשכב לישון.

שיחות אודות צדיקי הדור

לילה אחד הוא שוחח אודות צדיקי ומנהיגי הדור, ועל כל אחד היה לו איזה 'ווארט' - טענה או הערה לומר, כך הוא שוחח עמם אודות כל הרבנים והאדמו"רים שבדור. אן היה מפורסם גדול באותו דור שהרבי התעלם ממנו לגמרי ולא דיבר אודותיו כלל וכלל. הדבר היה קצת לפלא בעיני האברכים, והם רמזו אחד לרעהו על הפליאה הזאת שהרבי אינו מדבר כלל אודותיו. הרבי מבאבוב הרגיש בכך, אבל הוא הרי לא דיבר אודותיו בכונה תחילה, ולא מפני ששכח וכדו'... אז הוא שאל אותם, "על מה אתם מרמזים זה לזה?" הם התביישו והשיבו "לא, כלום!" חזר הרבי ושאל שנית, וכיון שהיה להם דרך ארץ, השיבו ואמרו: משום מה נראה שהרבי אינו רוצה לדבר אודות מפורסם פלוני...".

תפילת שחרית 'פשוטה' של הרה"ק משינאווא ז"ע

השיב להם הרבי מבאבוב ואמר, אני אספר לכם מעשה: בימי של הרה"ק משינאווא ז"ע, היה יהודי כפרי פשוט שהיה דר בכפר לא רחוק משינאווא והיה לו פרה. ויהי היום והפרה עמדה להוליד עגל באמצע הלילה, אבל הפרה היתה 'מקשה לילד', והיתה במצב סכנה. הפרה היתה כל מקור פרנסתו, ואשתו הרימה את קולה בצעקה עליו: "מדוע אינך עושה דבר בעבור הפרה?". והכפרי משיב ואומר: "ובכן, מה יש בידי לעשות כעת באמצע הלילה?". אבל היא צועקת שחייבים לעשות משהו. לא היתה לו ברירה, לקח את הסוסים וקשר אותם לעגלה, ונסע. הוא לא ידע להיכן הוא ייסע, אבל קודם כל הוא נוסע... כפי האמור אותו יהודי התגורר במרחק לא גדול מהעירייה שינאווא, וכאשר נסע הגיע לשינאווא. הוא עדיין לא ידע מה בדיוק הוא יעשה בשינאווא, והאיך יוכל להציל את הפרה ואת וולדה כאשר הוא בשינאווא, אבל קודם כל פנה ונכנס אל בית המדרש, אן היות שהשעה היתה שעה מוקדמת לפנות בוקר, התיישב ללמוד מעט משניות עד שעת התפלה.

פרק א'

וַתִּהְיֶה, מֵהַ שְׁהוֹרֵנוּ הַחֲכָמִינוּ זְכָרֹנָם לְכַרְכָּה הוּא, שְׁהָאָדָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְהַתְעַנֵּן עַל ה' וְלִיהְנוֹת מִיּוֹ שְׂכִינְתּוֹ, שְׁהוּוּ תַמְעֲנֵנוּ הָאֱמִיתִי וְהַעֲדוּנוּ הַגְּדוֹל מִכָּל הַעֲדוּנוֹתֵינוּ שְׂיֻכּוֹלִים לִימְצָא.

"ועזוז נוראתיך" הוא שמע את המילה "והנורא"...

לאחר מכן נכנס הרה"ק משינאווא ז"ע לבית המדרש, ונעמד להתפלל שחרית. היהודי רצה לשמוע את הרבי מתפלל שחרית, והתקרב כדי לעמוד קרוב אל הרבי. והנה כאשר הרבי התפלל שמונה עשרה, והגיע לחיבת 'והנורא', הרים הרבי את קולו בצעקה "והנורא". [אכן יש כוונה גדולה בכתבי האר"י על האות ו' של חיבת והנורא. ובכלל על כל התיבה 'והנורא' יש כוונה, אבל כוונה מיוחדת וגדולה יש על האות ו'].

כאשר היהודי הכפרי שמע את הרה"ק משינאווא זועק 'והנורא', נמס לבו בקרבו לגמרי! הוא כבר לא ידע באיזה עולם הוא נמצא... הוא התחיל להתפלל בעצמו תפלת שחרית בהתעוררות גדולה ונפלאה, ואחר התפלה המשיך בעבודת ה' באמירת תהלים ובלמוד התורה, וכך נשאר שם בבית המדרש במשך כל היום, כאשר הוא עוסק בתורה ובתפילה כשהוא מרגיש טעם נפלא בעבודת ה', ואינו יודע באיזה עולם הוא מצוי.

וכך נמשך הדבר גם למחרת, הכפרי לא חזר לביתו, אלא נשאר בבית המדרש ועסק בתורה ובתפלה, כשהוא מרגיש טעם שלא מעלמא הדין, וכך גם ביום שלמחרת, הוא כבר שכח לגמרי ממצבה הקשה של הפרה ושל וולדה... הוא שכח מכל העולם הכל פרח מזכרונו לחלוטין, הוא בשינאווא... מחפשים אותו בכל מקום, אבל הוא נמצא בשינאווא... ולבו ומוחו בעולמות העליונים...

הוא נהפך להיות 'בן עליה'

סוף סוף מצאו אותו בני משפחתו, ושאלו אותו: "היכן אתה? לאיפה נעלמת? הרי מחפשים אותך בכל מקום?! השיב הכפרי ואמר: "טוב לי מאוד לשבת כאן בשינאווא!" שאלו אותו: "מה קורה איתך? וכי נשתבשה עליך דעתך?" ענה להם הכפרי: תשמעו, אני לא יודע מכלום, אבל הרבי אמר 'והנורא'.

בראותם שאין עם מי לדבר, הוא אינו יודע באיזה עולם הוא מצוי, נכנסו במר לבם אל הרבי משינאווא ושאלו: "רבי, מה קורה כאן? יושב כאן יהודי ואינו רוצה לחזור לביתו ולמשפחתו, כנראה שהוא השתגע לגמרי ונטרפה עליו דעתו, ולא יודעים מה יהיה איתו".

קרא לו הרבי לחדרו ושאל: "מה קורה איתך? מדוע אינך חוזר לביתך, מדוע אינך מפרנס את בני ביתך?!" השיב הכפרי ואמר בתמימות: גם אני אינני יודע, אבל הרבי אמר 'והנורא' ובוהו כבש אותי לגמרי, וברצוני להישאר כאן! גער בו הרה"ק משינאווא ואמר: אסור לך לעשות כן! חזור לביתך ותפרנס את בני ביתך; וכדברי

הגמ' (כתובות ג) "עושה צדקה בכל עת, זה המפרנס אשתו ובניו". "תוכל לבוא לשבתות ולימים טובים, ואז תשהה כאן במחיצתינו כפי שנוהגים שאר החסידים, אבל תתנהג כאחד האדם!". היהודי אכן ציית לדבריו של רבי וחזר לביתו. והוא כבר נשאר חסיד שינאווא, והוא אכן נסע לרבי לעתים בשבתות וימים טובים.

נקודות:

עד היום חשבנו שאנו חיים בעולם הזה, התהלכנו בעולם הזה, וסברנו שזה נקרא 'לחיות', הבטנו על עצמינו במראה (שפיגל) ואמרנו: כך נראה אדם חי. אבל "הַיּוֹם הַזֶּה", אחרי ששמענו את מה ששמענו וראינו מה שראינו 'היום', "רְאִינוּ" - נוכחנו לראות ש- "כִּי יְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם", שכאשר השי"ת מדבר אל האדם, רק אז "וְחַי" הוא מתחיל לחיות!

~

אם 'והנורא' של הרה"ק משינאווא השפיע כל כך על אותו כפרי שהוא השתנה כך מן הקצה אל הקצה, נו, כמה צריכים להשתנות כאשר שומעים 'אנכי ה' אלקיך' מפיו של מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו?! נראה לי שגם זהו חתיכת 'והנורא'... כמו שנאמר בפסוק הנ"ל: "הַיּוֹם הַזֶּה רְאִינוּ כִּי יְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וְחַי"

הרה"ק מבאבוב סיים את סיפורו ואמר: "אני אכן הכרתי את אותו יהודי כפרי לעת זקנותו, ואכן הוא היה מבני העליה בשינאווא, [אם הוא היה בין בני העליה בשינאווא, משמעות הדבר שהוא אכן היה בן עליה]. אדם זה היה בתחילה כפרי פשוט, אבל 'הנורא' אחד הפך אותו מן הקצה אל הקצה, וזכה להרגיש טעם החיים בעבודת ה'."

מפתים כן - והנורא לא

המשיך הרה"ק מבאבוב וסיפר: הבעל דבר עלה למרומים וטען במירותו: "מה קורה כאן? כל אחד יילך וישמע 'הנורא' מהרה"ק משינאווא ואני לא אוכל למלא את תפקידי! אני מתפטר! אם נותנים רשות להרה"ק משינאווא להמשיך ולומר 'הנורא', אינני יכול להמשיך לעבוד בצורה כזאת."

השיבו לו מן השמים: אל דאגה, יהיו אדמורי"ם שאם פרה תעמוד לפני לידה, ויהיה צורך לאיזה 'מופת', יוכלו ללכת אל אותם אדמורי"ם, והם אכן יפעלו ישועה! אבל 'הנורא' לא ישמעו אצלם... המשיך הרבי מבאבוב ואמר לאברכים: אני דיברתי רק אודות הצדיקים...".

איזה שינוי אנו צריכים להשתנות כששומעים אנכי ה' אלקיך

וכעת נשאלת השאלה: אם 'הנורא' של הרה"ק משינאווא השפיע כל כך על אותו כפרי שהוא השתנה כך מן הקצה אל הקצה, נו, כמה צריכים להשתנות כאשר שומעים 'אנכי ה' אלקיך' מפיו של מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו? נראה לי שגם זהו חתיכת 'הנורא'... כמו שנאמר בפסוק הנ"ל: "היום הָאֵלֹהִים רָאִינוּ כִּי יְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וְחַיִּי".

מילה אחת - אבל נדרשת הכנה גדולה

זוהי המשמעות של 'מתן תורה!' חג השבועות אינו יום טוב שנמשך זמן רב, הוא חג קצר והוא נמשך רק יום אחד בלבד. צריך רק לשמוע בו דיבור אחד: "אנכי ה' אלקיך" והכל צריך להשתנות לגמרי מן הקצה אל הקצה! זו אינה שמיעה סתם, שבני ישראל שמעו את מה שהיו צריכים לשמוע, וכל אחד נשאר כפי מה שהיה מקודם, אלא כל אדם מישאל צריך להשתנות ביום זה לגמרי, להיות אדם חדש לחלוטין! אדם שמרגיש את אור התורה.

אמנם אין ספק, שהתורה ערכה הכנות רבות לדבר הזה, כלל ישראל עשו הכנה גדולה לקראת מתן תורה, 'ימי הספירה', ו'שלושת ימי ההגבלה', וכל זה במטרה הגדולה "כדי לטהרנו מקליפתינו ומטומאתינו כו" כדי שיטהרו נפשות עמך ישראל מזהמתם וכו". ואמנם אף שלמעשה צריך לשמוע רק 'דיבור אחד', אבל לדיבור זה צריך להתכונן הכנה גדולה מאוד, הכנה לשמוע את דבר ה'. זוהי המשמעות של ימי הספירה כהכנה לקבלת התורה.

צריך להאמין שאכן שמענו את ה'אנכי'

ויעזור השי"ת שאכן נזכה כולנו לשמוע את דבר השם, ולזכות לשמוע את קול ה' 'אנכי ה' אלקיך' ולקבעו בלבנו - כל אחד לפי ערכו. ואם לא יזכה אדם שתהא השמיעה 'בהתגלות', אזי עליו לעשות 'כפי יכולתו', מפני ש'חובתו' לעשות כפי "יכולתו" זה מה ש'רוצים' בשמים שהוא יעשה. ואז נשמחו בודאי תתעלה - בלי שום ספק! ועליו להאמין שהוא אכן שמע! ובאמצעות האמונה יעזור השי"ת שהוא אכן יעשה פירות, הוא יאיר באור חדש, והוא אכן יזכה להיות מבני עליה אמיתיים.

• הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע שאל פעם את אחיו הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע: 'הרי כתוב שכל הנשמות היו כלולות בנשמת אדם הראשון, ואם כן גם אנו היינו ביניהם, וכי למה הנחנו לו לאכול מעץ הדעת? ענה לו אחיו הק' הרבי ר' אלימלך, כי לא רק שלא התנגד לכך, אלא הוא אף רצה שיאכל אדם מן העץ. כי אם לא היה אוכל ממנו, היה כל הזמן סובר בדעתו כי אילו היה אוכל ממנו היה נהיה כאלקים, כמו שאמר לו הנחש (בראשית ג, ה): 'כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים'. ולכן ציָוהו לאכול, שיראה שאינו כאלקים.

נויש לבאר קצת מדיבורי קודש אלו, לפי השגתינו. כי בודאי אסור לעבור על פי ה', מכל חשבון שלא יהיה. אבל השאלה של הרבי ר' זושא היתה שאם לכל נשמה בישראל היה לו חלק בהחטא של עת הדעת לפי מדרגתם, א"כ איך יתפרש זה החטא לפי נשמותיהם הגבוהים, שהרי בודאי לא נטלו חלק בעבירה על רצון ה' 'כפשוטו'. ועל זה תירץ לו הרבי ר' אלימלך, שחלק החטא 'לפי מדרגתם' היה חשבון זה, שכן יאכל, כדי להיווכח שמאכילה זו לא יהיו כאלקים, אשר לפי גודל קדושתם זה היה החטא באכילה מעץ הדעת].

• הרה"ק הרבי ר' מענדל'ע מרימנוב זי"ע נסע אחר פטירת רבו הרבי ר' אלימלך לחפש לו רבי, ובאחד ממסעיו הגיע אל הרה"ק בעל דגל מחנה אפרים זי"ע. בהיותו בהיכלו ראה הרבי ר' מענדל'ע את ה'דגל', שנכנס לביהמ"ד לפני התפלה, ולקח איזה ספר ועיין בו קצת, ואחר כך סגר את הספר וניגש להתפלל. ומיד הלך הרבי ר' מענדל'ע והוציא אותו ספר ועיין באותו המקום שעיין בו ה'דגל'. אחר התפלה התחיל ה'דגל' לשוחח עם הרבי ר' מענדל'ע בסיפורי מעשיות כדרך הצדיקים בשנים קדמוניות (פארציטישע צדיקים), וסיפר לו איזה מעשה שקרה עם מלך ושר, כדרכם של הצדיקים למשול משלים. אחר שסיים את המעשה, שאל את הרבי ר' מענדל'ע אם הבין את המכוון בדבריו? ענה הרבי ר' מענדל'ע: 'פארוואס זאל איך נישט פארשטיין די מעשה? די זאך וואס דער רבי האט געזעהן אין ספר, דאס איז די מעשה' (וכי למה לא אבין את המעשה? הדבר שראה הרבי בספר - לפני התפלה, זה הוא המעשה). ראה ה'דגל' כי אין הרבי ר' מענדל'ע נכנע אליו, ואינו רוצה לקבל מרות ממנו. שאל אותו: 'וואס האט איר געזעהן ביי אייער רבי?' (וכי מה ראייתם אצל רבכם?), ענה לו הרבי ר' מענדל'ע כי כתוב בספרים על אבר אחד שאינו מזדעזע כלל במשך כל חיי האדם, מלבד בשעה הסמוכה לפטירתו, שאז מזדעזע אותו האבר מחמת פחד המות. סיים הרבי ר' מענדל'ע: 'איך קען מעיד זיין, אז ביי מיין רבי האט זיך דער ביין געשאקלט יעדן טאג פאר'ן דאווענען מחמת פחד השם' (יכול אני להעיד, כי אצל רבי היה אבר זה מזדעזע כל יום לפני התפלה מחמת פחד ה').

• שמעתי מכ"ק אדמו"ר מאמשינאו זי"ע: כאשר הגיע הרה"ק ר' דוד'ל מלעלוב זי"ע אל הרבי ר' אלימלך בפעם הראשונה, ברצונו לזכות להימנות בין תלמידיו. שאל אותו הרבי ר' אלימלך מיד כשהגיע לפניו: 'ווער איז דער ערגסטער איד אין לעלוב?' (מי הוא היהודי הגרוע ביותר בלעלוב?), נקט הרה"ק מלעלוב בשמו של איזה פושע ישראל מתושבי העיר, שמע הרר"א את תשובתו, ומיד דחה אותו מלפניו, ולא נתן לו רשות להימנות על בני החבריא. אבל הרה"ק מלעלוב נשאר ב'ליזענסק' והסתובב שם אחוז בשרעפים בינו לבין עצמו למשך כמה ימים, עד שאחר כמה ימים בא לפני הרבי ר' אלימלך ואמר לו: 'איך ווייס שוין! איך ווייס שוין! דאס בין איך...!' (אני כבר יודע! זה אני...!). [ובפשטות הבין מיד רבי דוד'ל כי הרבי רבי אלימלך רוצה שיאמר על עצמו שהוא הגרוע ביותר, אלא שהרגיש בנפשו כי עדיין אין הוא אוהב במדרגה זו, ולא ניסה לזכר ברבו. עד שעברו כמה ימים אשר בהם עבד על זה הענין בתוקף, ואז אמר את הדברים הנ"ל. כי אכן זה היה 'תנאי קודם למעשה' בכדי להיכנס אל ה'חֲדָר' של הרבי רבי אלימלך, להרגיש על עצמו שהוא השפל ביותר מכל].